

Νέες Εποχές: Ανθρωπιστική κρίση: Τι να κάνουμε;

ΤΟ ΒΗΜΑ της Κυριακής 25.11.2012

Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των ανέργων, σε συνδυασμό με τα τραγικά κενά που εξακολουθεί να παρουσιάζει το κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας, απειλεί να παρασύρει ολόκληρες οικογένειες στη φτώχεια, προειδοποιεί μια νέα εργασία της Ομάδας Ανάλυσης Δημόσιας Πολιτικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών με συντονιστή τον επίκουρο καθηγητή κ. Μάνο Ματσαγγάνη. Στην εργασία παρατίθενται μερικά συγκλονιστικά στοιχεία: Το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο φτώχειας έχει αυξηθεί κατακόρυφα τα τελευταία τρία χρόνια και είναι τώρα σχεδόν 36%. Επιπλέον, το ποσοστό του πληθυσμού που δεν μπορεί να προμηθευθεί τα αγαθά που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης εκτιμάται σε 8,5%.

Αυτή είναι η μία πλευρά του ζητήματος. Η άλλη είναι οι πολύπλευρες πρωτοβουλίες κοινωνικής αλληλεγγύης που αναπτύσσονται σε γειτονιές της Αθήνας και σε άλλες πόλεις. Κοινωνικά ιατρεία που λειτουργούν με την εθελοντική προσφορά εργασίας γιατρών και νοσηλευτών, δίκτυα διακίνησης προϊόντων χωρίς μεσάζοντες, επιτροπές γειτονιάς που μοιράζουν ρούχα και τρόφιμα, κ.ά. Πρωτοβουλίες που δεν υποκαθιστούν απλώς τις κρατικές δομές κοινωνικής πρόνοιας, οι οποίες διαρκώς συρρικνώνονται, αλλά ταυτόχρονα δημιουργούν νέα πρότυπα κοινωνικής οργάνωσης και αποτελούν αντίδοτο στην περιθωριοποίηση, στον αποκλεισμό και στην απόγνωση που προκαλεί η κρίση. Ορισμένες από αυτές τις πρωτοβουλίες παρουσιάζονται στο σημερινό αφιέρωμα των «Νέων Εποχών».

Κερδίζοντας το αδύνατο

Του Γιάννη Παλλήκαρη

Σημείο μιας υπέροχης συνάντησης μεταξύ της πανεπιστημιακής κοινότητας με την αγνή λαϊκή σοφία συνιστά το Πανεπιστήμιο των Ορέων. Μια επιστροφή στο μέλλον του ανθρωπισμού, που μετουσιώνει την πρόθεση σε ουσία και πράξη, με θρησκευτικούς σχεδόν όρους αφοσίωσης, στον άνθρωπο και τον καθημερινό αγώνα του για επιβίωση.

Η διάσταση του «βάθους» της ανθρώπινης σκέψης και της ψυχής έχει χαθεί στον επίπεδο κόσμο της οθόνης, που αδηφάγα καταναλώνει τις ανθρώπινες σχέσεις. Η από χλιετιών αποκτημένη βιωματική μας γνώση εξασθενεί, υπό το βάρος μιας εφήμερης, αστικού τύπου ευημερίας, που αποδεικνύεται σήμερα ψευδαίσθηση.

Το Πανεπιστήμιο των Ορέων, πολύ πριν έρθουν αυτές οι δύσκολες μέρες που βιώνουμε, αφουγκράστηκε την αγωνία των ανθρώπων για επιβίωση και προσέφερε χρόνο και εργαλεία για να ανασκάψουμε μαζί τις ρίζες και τις μνήμες μας, σ' εκείνο το γλυκό φως που παίζαμε μικροί, αποκτώντας τα πρώτα μας βιώματα.

Είναι ένα κίνημα επανανθρωπισμού, μια πράξη ουσιαστικής και ελπιδοφόρας παρέμβασης στη βάση της κοινωνίας, που αναδεικνύει την επείγουσα ανάγκη των καιρών μας για αλλαγή του προτύπου ευημερίας και επαναπροσδιορισμό της ευτυχίας με ανθρώπινους, αξιακούς και όχι εισοδηματικούς δείκτες.

Επιδιώκει τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών και όχι μόνο, με ανάκτηση των χαμένων ανθρωπίνων σχέσεων και της πολιτισμικής ταυτότητας των μικρών κοινωνιών, που έχουν πολλά να μας διδάξουν.

Ενισχύει την παραδοσιακή οικονομία με μοντέρνα εργαλεία διαχείρισης και ανάπτυξης οικονομιών μικρής κλίμακας, για την αναστολή της υπερεκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου και την απεξάρτηση από την οικονομία του δανεισμού και των επιδοτήσεων.

Με τον διάλογο και τον συγκερασμό της βιωματικής με την επιστημονική γνώση, παρεμβαίνει στην οικονομία, την παιδεία, τον πολιτισμό, την υγεία και υλοποιεί τη διδασκαλία της «παιδείας» της ελάχιστης αναγκαίας κατανάλωσης και του εθελοντισμού.

Η τεχνογνωσία, η επιστημονικά τεκμηριωμένη γνώση της τυπικής εκπαίδευσης που εκπροσωπεί το αστικό πανεπιστήμιο, συναντά την άτυπη - εμπειρική λαϊκή σοφία και γνώση των «Ορέων», σε μια γονιμοποιητική διαδικασία, στην υπηρεσία του ανθρώπου.

Ιδιαίτερα για την Κρήτη, αποτελεί μια πράξη «ειρηνικής επανάστασης» απέναντι στη βάνανυση αλλοίωση της περιβαλλοντολογικής, οικιστικής και πολιτιστικής ταυτότητας του νησιού. Είναι κάλεσμα για συσπείρωση και ειρηνικό αγώνα των ευαισθητοποιημένων και εν αγωνία ευρισκομένων ανθρώπων.

Το Πανεπιστήμιο των Ορέων χτίζει κοινωνικές γέφυρες, προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσει τον κοινωνικό αποκλεισμό, τη φτώχεια και την παραβατικότητα, φαινόμενα συγχρονικά της εποχής μας.

Παρεμβαίνει στην οικονομική και ανθρωπιστική κρίση των καιρών μας, αναζητώντας τη γενεσιουργό αιτία των διαλυτικών φαινομένων της κοινωνίας μας, προσφέροντας λύσεις και αναδεικνύοντας το νήμα-νόημα των αξιών του ανθρώπινου μόχθου.

Σήμερα η Ελλάδα γίνεται ένα πρωτότυπο ερευνητικό εργαστήριο μιας προσχεδιασμένης και απάνθρωπης κοινωνικής αλλαγής.

Για να αντισταθούμε, πρέπει πρωταρχικά να ανακαλύψουμε την πραγματική, πανανθρώπινη ταυτότητα της χώρας μας, να αγκαλιάσουμε ξανά με θαλπωρή το παρελθόν και το μέλλον μας, να σώσουμε τη γλώσσα, την ιστορική συνείδηση, την αξία του χειροποίητου και την πολιτισμική μας ιδιοπροσωπία.

Στα μικρά χωριά της Κρήτης δεν υπήρχαν ποτέ μεγέθη βασιλικών οίκων, αλλά μικροάγιοι του ανθρώπινου πόνου, υστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, που ζούσαν όμως με υπαρξιακή ευδαιμονία και γαλήνια βεβαιότητα.

Μόνο όσοι επιχειρούν το παράλογο μπορούν να κερδίσουν το αδύνατο.

Ας στραφούμε στις μητέρες, τα μικρά παιδιά, τον κόσμο χωρίς αργύρια και χωρίς επιτήρηση. Επειδή στην Κρήτη υψώνεται κανείς ακόπως από τη φύση στην ιστορία και επειδή ο καλύτερος προφήτης είναι εκείνος που αγαπά τον άνθρωπο και όχι εκείνος που σκέφτεται, ας ενωθούμε μέχρι εκεί που συναντούνται οι τέσσερις άνεμοι και συγχέονται όλα τα αρώματα.

Ο κ. Γιάννης Παλλήκαρης είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Κοινωνία σε ελεύθερη πτώση

Του Νικήτα Κανάκη

Όταν δύο χρόνια πριν με βάση τα στοιχεία των Πολυϊατρείων των Γιατρών του Κόσμου μιλούσα για «μια κοινωνία σε ελεύθερη πτώση» προειδοποιώντας για τον κίνδυνο ανθρωπιστικής κρίσης, πολλοί ειδικοί και επαΐοντες έσπευσαν να με

ειρωνευτούν, θεωρώντας τα όσα ισχυρίζομαι «συνήθεις υπερβολές των ανθρωπιστικών οργανώσεων».

Τα στοιχεία από τους 50.000 ασθενείς των Πολυιατρείων των Γιατρών του Κόσμου είναι ενδεικτικά και χαρακτηριστικά. Από καταφύγιο φτωχών μεταναστών και προσφύγων, τα τελευταία δύο χρόνια μετατρέπονται σε κοινωνικά ιατρεία για τους πιο φτωχούς και αποκλεισμένους Έλληνες, ο αριθμός των οποίων πλέον έχει πενταπλασιαστεί!

Μακροχρόνια άνεργοι, άποροι, φτωχοί ηλικιωμένοι, ανασφάλιστοι γονείς με μικρά παιδιά, μικροσυνταξιούχοι, άνθρωποι με μηδαμινό εισόδημα και χρόνια νοσήματα συνωθούνται αναζητώντας αυτό που θα έπρεπε να είναι αυτονόητο και το ελάχιστο σε μια οργανωμένη Πολιτεία σε καιρούς τέτοιας κοινωνικής και οικονομικής κρίσης. Δωρεάν ιατρική και φαρμακευτική φροντίδα, τρόφιμα, κοινωνική μέριμνα. Αυτό που οφείλει και πρέπει να είναι αποκλειστική ευθύνη της Πολιτείας σήμερα καλύπτεται από ανθρωπιστικές οργανώσεις, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, την Εκκλησία, κοινωνικές πρωτοβουλίες! Όταν το κράτος θα έπρεπε να είναι περισσότερο από ποτέ παρόν, παραμένει αμήχανο, αδιάφορο, αν όχι εχθρικό.

Θα περίμενε κανείς ότι ακριβώς για αυτούς τους πληθυσμούς θα υπήρχε μια ιδιαίτερη μέριμνα, μια ξεχωριστή φροντίδα, ένα σχέδιο στοιχειώδους κοινωνικής προστασίας. Σε καιρούς κρίσης οφείλει κατ' αρχήν κανείς να εξασφαλίσει τα πιο βασικά. Στέγη, φαγητό, ιατρική φροντίδα. Αξιοπρεπή διαβίωση για όλους.

Και όμως, εδώ συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Οι φραγμοί και τα εμπόδια που ορθώνονται στο σύστημα υγείας θίγουν εκείνους με τη μεγαλύτερη ανάγκη.

Η στέρηση των μακροχρόνια ανέργων στοιχειώδους ασφάλισης επιβαρύνει ακόμα περισσότερο οικογένειες με τεράστιες δυσκολίες διαβίωσης.

Θα ρωτήσει εύλογα κανείς: Μα δεν πρέπει να εξυγιανθεί ένα προβληματικό σύστημα υγείας, να ορθολογικοποιηθούν οι ανεξέλεγκτες δαπάνες για την περίθαλψη; Αναμφίβολα, ναι. Αλλά όχι σε βάρος των πολιτών, όχι εναντίον εκείνων που έτσι κι αλλιώς φορτώθηκαν το κόστος, ως φορολογούμενοι Έλληνες, του «πάρτι των προμηθειών» που ένα ανεύθυνο και εν πολλοίς ένοχο πολιτικό σύστημα εξέθρεψε και προστάτεψε για δεκαετίες κλείνοντας τα μάτια. Δεν μπορεί με μια ισοπεδωτική - και ανθρωπιστικά πρόστυχη - λογική, στο όνομα μεταρρυθμίσεων και περικοπών, να αμφισβητείται πλέον, σχεδόν ανοιχτά, μια από τις πιο σημαντικές κατακτήσεις της μεταδιδακτορικής Ελλάδας, ο δημόσιος και καθολικός χαρακτήρας του συστήματος υγείας.

Ας δούμε π.χ. την περίφημη επινόηση του εισιτηρίου των πέντε ευρώ για την πρόσβαση στα δημόσια νοσοκομεία. Ένα εισιτήριο που σύντομα θα ανατιμηθεί στα είκοσι πέντε, «τιμωρεί» και αποκλείει εκείνους ακριβώς που τα έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, αφήνοντάς τους στη μοίρα τους. Πόσο, αλήθεια, ωφέλησε τα οικονομικά των νοσοκομείων το πεντάευρο και πόσο, από την άλλη, κόστισε η θεσμοθέτησή του στην κοινωνία και στη δημόσια υγεία;

Πόσο θα κόστιζε η στοιχειώδης πρόσβαση σε πρωτοβάθμια βασική φροντίδα των πιο φτωχών Ελλήνων και πόσο σήμερα κοστίζει η απουσία της σε επιπτώσεις σε χρόνια νοσήματα και στο προσδόκιμο ζωής;

Πόσο άραγε κοστίζει στα δημόσια λογιστικά η παρακολούθηση των ανασφάλιστων εγκύων και κατά συνέπεια η εξασφάλιση γέννησης υγιών παιδιών;

Πόσο εν πάση περιπτώσει κοστίζει ο εμβολιασμός και των ανασφάλιστων παιδιών που μόλις χθες εν τέλει ανακοινώθηκε ύστερα από σχεδόν δύο χρόνια πίεσης των Γιατρών του Κόσμου, τον σάλο της κοινωνίας και τον διεθνή εξευτελισμό της χώρας; Σήμερα που βρισκόμαστε στο μέσο μιας πρωτόγνωρης για τα δεδομένα της χώρας ανθρωπιστικής πλέον κρίσης, και πριν αυτή οδηγήσει σε κοινωνική ερημοποίηση,

πρέπει να προχωρήσουμε, ΤΩΡΑ, έστω και στο πέντε, σε άμεσα πρακτικά και απλά μέτρα που θα διαμορφώνουν ένα ελάχιστο δίκτυο επιβίωσης για όσους βρίσκονται στο κοινωνικό περιθώριο.

Λαϊκά υπνωτήρια, συσσίτια, τράπεζες τροφίμων και ρούχων, δημόσια λουτρά, πρωτοβάθμια κοινωνικά ιατρεία, συνδεδεμένα με αντίστοιχα νοσοκομεία, πρέπει να αναπτυχθούν παντού. Άμεσα. Χωρίς γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και αργόστροφους σχεδιασμούς. Χωρίς μεγάλα λόγια, κηρύγματα και ατελείωτες διαβουλεύσεις. Αλλά και να δούμε από την αρχή ένα δημόσιο σύστημα υγείας ανοιχτό, φιλόξενο και φιλικό, θεμελιωμένο στις αρχές της καθολικής περίθαλψης και όχι σε λογιστικές εμμονές, υπερασπιζόμενο το αγαθό της περίθαλψης και όχι δομημένο στους αποκλεισμούς των απόκληρων. Με έμφαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα για όλους, στην αγωγή υγείας και την υπεράσπισή της. Με λίγα λόγια, ένα ευρωπαϊκό σύστημα υγείας.

Σήμερα αυτή είναι η μεγάλη ευθύνη όλων όσοι με τον έναν ή τον άλλον τρόπο συμμετέχουμε στον αγώνα κατά της φτώχειας. Να συνεργαστούμε και να είμαστε άμεσα αποτελεσματικοί.

Άλλωστε, εν τέλει από αυτό και όχι από τα κηρύγματά μας για τη φτώχεια θα κριθούμε. Όλοι μας.

Ο κ. Νικήτας Κανάκης είναι πρόεδρος της οργάνωσης «Γιατροί του Κόσμου».